

17-9: 1 ex	Itteren	(J.v.d.Coelen)
18 t/m		
20-9: 4 ex	Itteren	(J.v.d.Coelen)
19-9: 1 ex	Eijsden	(W.G.)

De kleine strandloper is de andere soort die regelmatig gezien werd:

8+10-5: 1 ex	Eijsden	(W.G.)
15+16-6: 1 ex	Eijsden	(W.G.)
8-7: 1 ex	Eijsden	(W.G.)
13,15+16-8: 1 ex	Thull-Schinnen	(F.Hustings)
23-8: 2 ex	Thull-Schinnen	(F.Hustings)
25+26-8: 2 ex	Stevensweert	(H.Vincken, P.Verbeek)

Van de andere soorten kwamen slechts 1 of 2 waarnemingen binnen:

Krombekstrandloper:		
8-5: 1 ex	Eijsden	(P.Poot, W.G.)
Temminck's strandloper:		
6+7-5: 1 ex	Eijsden	(W.G.)
9-9: 1 ex	Eijsden	(W.G.)

In 1977 was de spoeling dus bepaald dun. Over het algemeen zal het aantal waarnemingen beperkt blijven.

Alleen het kunstmatig creëren van een geschikt biotoop (bijv. bulten met lange oeverlijn) kan een sterke stijging van het aantal pleisterende vogels tot gevolg hebben.

Door het ontbreken van getijdeverschillen, zal men zo'n gebied wel kunstmatig kaal moeten houden, anders verliest het, doordat het dicht groeit, al na enkele jaren zijn waarde voor strandlopers.

Wie echt verzekerd wil zijn van het zien van strandlopers, kan beter naar de kuststreken gaan.

ROBINIA PSEUDOACACIA. L.

door

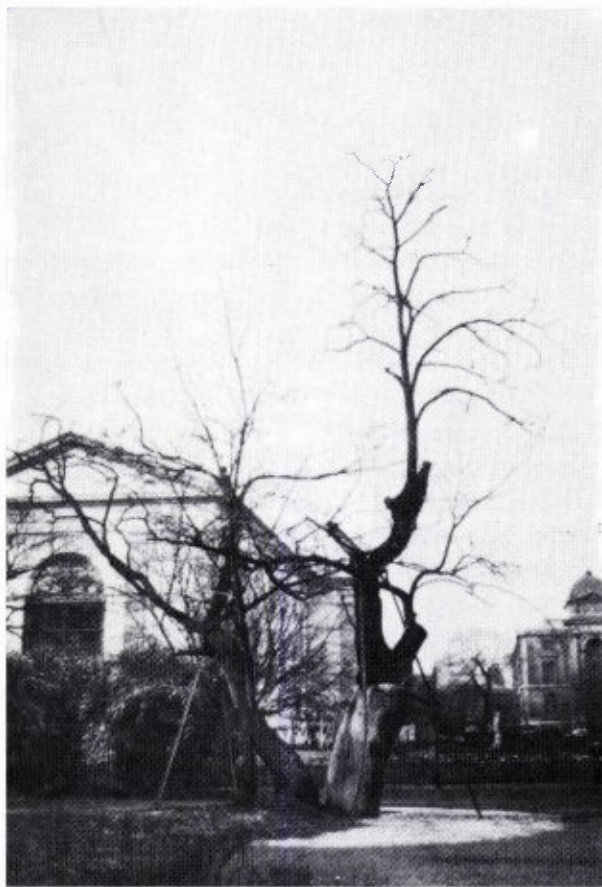
A. Faassen

Een aantal soorten bomen en struiken die door hun spontane voorkomen in onze omgeving de indruk wekken oereuropese bomen te zijn, hebben in feite niets met onze oorspronkelijke flora te maken. Zij zijn in beginsel daarin niet via de natuurlijke weg terecht gekomen, maar hebben zich dank zij mensenhand en de daarna gevolgde spontane verspreiding daarin ontwikkeld. Zij kunnen inmiddels een wezenlijk deel uitmaken van bepaalde vegetaties dan wel een zodanige verbroedering met bepaalde inheemse gewassen teweeg gebracht hebben, dat men van een gemeenschap in phytosociologische zin zou kunnen spreken. Het voorkomen in Nederland wordt dan nog in de diverse flora's slechts aangeduid met b.v. "sierboom, ook verwilderd". Een van zulke soorten is de Witte Acacia (*Robinia pseudoacacia* L.).

Ten tijde van Karel de Grote of Richard Leeuwenhardt of Frans I van Frankrijk - om enkele aanknopingspunten in de geschiedenis te noemen - was geen *Robinia pseudoacacia* in Europa bekend. Tijdgenoten van Karel V of Willem de Zwijger waren al evenmin met deze boom bekend. Het weten waar zulk een soort vandaan komt en hoe deze deel is gaan uitmaken van de inheemse begroeiing, kan leiden tot de meerdere belangstelling voor de soort.

Hoe kwam de Acacia in Europa?

Het zal overbodig zijn te vermelden dat met Acacia in de zin van wetenschappelijke geslachtsaanduiding en de volksnaam Acacia niet hetzelfde bedoeld wordt. Wat wetenschappelijk Acacia heet, is in de omgang o.m. de welbekende Mimosa en wat wij met de volksnaam Acacia plegen aan te duiden heeft

Een stokoude Robinia in de Jardin des Plantes

Foto naar een dia van A. Faassen

niets met Mimosa te maken. Beide behoren zelfs niet tot dezelfde plantenfamilie. Hierover was men rond 1600 nog sterk in het ongewisse en dit is de directe aanleiding tot de spraakverwarring die geleid heeft tot de volksnaam Acacia voor de wetenschappelijke soortaanduiding *Robinia pseudoacacia* L.

Men gaat meest van de veronderstelling uit dat Jean Robin (1550-1629), lijfarts van Maria de Medici en kruidkundige van haar echtgenoot koning Hendrik IV van Frankrijk, als eerste in 1601 zaad van deze

soort ontving uit Virginia. Jean Robin kweekte enige bomen uit deze zaden. Men meende er een soort van het in Zuid-Europa welbekende geslacht *Acacia* (*Mimosa*) in te zien. Er was dan ook behoefte of beter gezegd een verlangen een *Mimosa* te hebben die zou kunnen gedijen in het minder milde klimaat van midden-Europa. De soort kreeg dan ook de naam *Acacia Americana Robinii*.

Jean Robin die niet alleen lijfarts van Maria de Medici en kruidkundige van koning Hendrik IV was, maar ook stichter (1590) van de beroemde botanische tuin "Jardin des Plantes" te Parijs, plantte in 1624 de eerste boom van de soort in de genoemde botanische tuin. Ook wordt wel eens beweerd, dat niet Jean Robin, maar diens zoon Vespacien Robin de eerste boom geplant zou hebben in 1635, maar dit is onwaarschijnlijk als de eerste invoer van zaad reeds in 1601 heeft plaats gevonden. Deze oudste trofee van import uit Amerika is nog niet zo'n lange tijd geleden helaas aan ouderdom ten onder gegaan. In 1899 heeft men deze boom nog "gerestaureerd". Op het ogenblik vinden we nog een oer-oud exemplaar in de Jardin des Plantes, waarvan de hoofdstam is weg geslagen, doch moeizaam ondersteund overleven nog enige zware zijstammen.

Wanneer men de groeikracht van *Robinia pseudoacacia* kent, dan kan men zich afvragen waarom Robin eerst 23 jaar (of zo men wil 34 jaar) na invoer van de eerste zaden, de eerste boom hiervan plantte. Men gaat dan ook wel eens van de veronderstelling uit dat niet Jean Robin, maar zijn zoon Vespacien de *Acacia* uit Virginia geïmporteerd zou hebben. Het feit, dat Jean Robin deze soort noemt in zijn "Catalogus tam indigenarum quam exoticarum, quae Lutetiae coluntur" (1601), geeft dan ook overhand aan de veronderstelling, dat Jean Robin de soort invoerde.

Na terechte twijfel over de verwantschap van deze soort met *Acacia* (*Mimosa*), die zelfs leidde tot een

vermeende verwantschap met de Johannesbroodboom (*Ceratonia*) en directe aanleiding was tot de engelse volksnaam Locust-tree, doorbrak de franse botanicus Joseph Pitton de Tournefort (1656-1708), op het eind van de 17e eeuw deze twijfel door deze soort in zijn classificatiesysteem *Pseudoacacia* (Valse Acacia) te gaan noemen en daarmee als een afzonderlijke soort te beschouwen. Dat dit niet algemeen ingang vond - ondanks de evidente verschillen met *Acacia* (*Mimosa*) - blijkt uit het nog steeds volharden in de aanduiding (voor wat Tournefort reeds *Pseudo-acacia* noemde) wanneer we zien dat in 1719 nog de naam *Acacia Americana filiquis glabra* wordt gebruikt.

Linnaeus, in 'Species plantarum' (1753), noemt voor de eerste maal de naam *Robinia pseudoacacia* L., waarmee hij - ter ere van Jean Robin - tevens het hele geslacht *Robinia* noemde en met betrekking tot Robin's *Acacia* de soortnaam *pseudoacacia* gebruikte. Zo heette de soort vanaf 1753 officieel *Robinia pseudoacacia* L.

Snelle verspreiding van de Acacia

De *Acacia* verspreidt zeer gemakkelijk door de zaad evenals door wortelopslag. De eerste geplante bomen zorgden al genoeglijk voor spontane verspreiding in de omgeving en op de meeste ongewenste plekken kwamen jonge planten te voorschijn, die in kortst mogelijke tijd tot flinke bomen opgroeiden. Dit is zo ongeveer het beeld wat men krijgt van de nakomelingschap van de eerste bomen in "Jardin des Plantes" en zo gaat het verhaal, dat de eerste zaadjes ontsnapten over de muur van genoemde botanische tuin en dit het eerste symptoon van spontane verspreiding der Witte *Acacia* op Europese bodem was, een verschijnsel, dat ieder, die *Acacia* kent, niet vreemd is. De snelle verspreiding over Europa is echter niet alleen te danken geweest aan de eigenschap gemakkelijk zaden te verspreiden, maar niet

Robinia pseudoacacia tortuosa in het park Nierhoven te Nuth. Ten tijde van Dr. de Wever had deze boom een stamomtrek van 3 meter.
Fotoarchief de Wever

minder is ook de aanplant van talrijke bomen in het spel, waarbij de spontane verspreiding overal kon plaats vinden waar deze bomen werden geplant.

Frederik de Grote (1712-1786), die de ontbossing van zijn land hand overhand zag toenemen door de enorme krijgsschattingen die hij in de vorm van hout moest betalen, had grote belangstelling voor deze snelgroeende boomsoort, die bovendien geringe bodemeisen stelde. Rond 1760-1770 liet Frederik de Grote aanzienlijke hoeveelheden *Acacia*-bomen aanplanten met de bedoeling binnen niet al te lange

Bolacacia's *Robinia pseudoacacia globosa* langs de weg Heer - Gronsvelt.

Deze bolacacia's zijn geplant op een mijl noord- en zuidwaarts van de molen (1623) in plaats van Olmen, wegens het "windrecht" van de molenaar, na een proces met het Rijk. Dr. de Wever tekent erbij aan: $\pm$ 60 jaar oud: nooit gesnoeid, nooit gebloeid.

Fotoarchief de Wever

tijd te beschikken over hoeveelheden timmerhout. Het lichtgekleurde, vaak roodgeaderde hout, werd door meubelmakers, wagenmakers en molenbouwers gaarne gebruikt omdat het hard en licht is.

Oorsprongsgebied

De eerste kolonisten op het Noord-Amerikaanse continent moesten ongetwijfeld kennis hebben gemaakt met uitgebreide *Acacia*-begroeiingen. Sedertdien is deze soort daar reeds veelvuldig gekapt, omdat het al spoedig bleek dat het hout zeer sterk en duurzaam was. Het bijna roofzuchtige kappen betrof niet alleen de *Acacia*'s maar ook andere boomsoorten en zo ontstonden nogal wat kapvlakten. Bovendien mag worden aangenomen dat deze boom ook in Amerika reeds vroegtijdig veelvuldig werd aangeplant en zeer zeker veelvuldig is verwilderd, zodat de grenzen van de oorspronkelijke spontane begroeiing zeer vervaagd zijn. Aangenomen wordt,

dat het eigenlijke verspreidingsgebied o.m. heeft gelegen in het Centrale Alleghany-gebergte.

Men moet zich de oorspronkelijke begroeiing als een open begroeiing voorstellen. De *Acacia* houdt van licht en komt op open plekken tot optimale ontwikkeling. Ze zaaien zeer gemakkelijk uit en begroeien bij voorkeur kale (of kaalgeslagen) plekken. Waar sedert de eerste kolonisatie in Amerika veelvuldig rooibouw gepleegd werd op de bossen, kan men zich voorstellen, dat de *Acacia* - waar spontane zaadverspreiding mogelijk was - spoedig bezit nam van de kaalslagen. Als zodanig heeft men binnen de kortst mogelijke tijd een *Acaciabegroeiing* waar die eerder niet was.

Spontane verspreiding in Europa

Keren we een moment terug naar de veelvuldige aanplant van *Acacia* in Europa, niet alleen in het Pruisen van Frederik de Grote, maar in net zo grote mate in zuid- en midden-Europa. De hieruit gevolgde spontane verspreiding (ook in ons land) en een samengaan met de inheemse flora is wel evident. Wanneer we Prof. Dr. Oberdorfer's "Pflanzensoziologische Exkursionsflora für Süddeutschland und die angrenzende Gebiete" er op naslaan dan zien we dat *Robinia pseudoacacia* met o.m. Kleefkruid (*Galium aparine* L.) en de gewone Vlier (*Sambucus nigra* L.) tot een plantengemeenschap leidt en wat de twee laatste betreft dan meest van zowel het Verbond van Kleefkruid en Look-zonder-look (*Galio-Alliarion*) als van het Vlier-Boswilg-verbond (*Sambuco-Salicion capreae*) sprake is. Het eerste komt o.m. voor aan bosranden, het tweede o.m. op kaalslagen. Otti Wilmanns "Oekologische Pflanzensoziologie" spreekt zelfs van het opvallend tot ontwikkeling komen van het *Galio-Alliarion* op de stikstofrijke bodem van dichte *Acacia*-begroeiingen.

Deze Amerikaanse boom, die sedert het begin van de 17e eeuw vaste voet in Europa kreeg, is een van de

oudste Amerikaanse bomen in Europa, die hier een dusdanig verwilderingsproces heeft doorgemaakt,

dat hij wel haast deel is gaan uitmaken van de natuurlijke begroeiing.

PERIODIEKE VERSCHIJNSELEN BIJ PLANTEN EN DIEREN

III

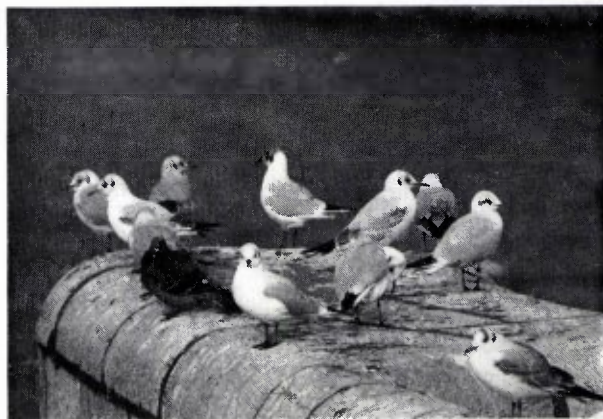
door P.J. van Nieuwenhoven
met foto's van de schrijver

HAARWISSELING EN RUI

De haren van de zoogdieren en de veren van de vogels zijn hoornvormingen en dus produkten van de huid. Zij zijn althans aan hun toppen dood en moeten dus geregeld worden vervangen. De vernieuwing vindt ten minste eenmaal per jaar plaats, op gezette tijden en staat weer onder invloed van het licht door het langer of korter worden van de dagen. Ook hierbij is het hormonale stelsel ingeschakeld, waarbij de hypophyse de hoofdrol speelt.

Vogels verwisselen van veren na de broedtijd, juist voor de trektijd. Soms is er in het voorjaar een tweede rui. Vandaar dat een winterkleed kan afwisselen met een prachtkleed en een zomerkleed: Kokmeeuw. Tijdens de rui zijn de dieren weinig actief: alsof zij hun krachten willen sparen voor de produktie van nieuwe hoornstof. De vogels houden zich schuil op veilige plaatsen en laten zich niet horen. Meestal geschiedt de rui geleidelijk en aan beide kanten tegelijk. Dit geldt zeker voor de grote slagpennen zodat het vliegvermogen niet verloren gaat: Roofvogels. Vogels die hun voedsel kunnen bemachtigen zonder dat zij vliegen, zoals eendachtigen, verliezen alle slagpennen tegelijk. Zij houden zich in de tijd van de rui op in het riet Wilde eend of zijn vooraf naar vaste betrekkelijk veilige oorden getrokken: Bergeend.

Bij de zoogdieren is de haarwisseling klaar voor de winter. De zomervacht is dan door het meer stemmige winterkleed vervangen. Omdat het laatste meer wolharen bezit wordt de warmte van het lichaam er beter door vastgehouden. Sneeuwvlokken blijven op de wintervacht liggen zonder te smelten, en dat is maar goed ook: het dier zou drijfnat worden als het niet zo was. Ook kan het dier in de sneeuw liggen zonder nat te worden. Na de winter valt het oude haar uit en wordt in de loop van de zomer door nieuw vervangen. Dieren met een speciaal gekleurde wintervacht verharen in het najaar nog eens. Gewoonlijk is bij iedere verharingsverandering van kleur waar te nemen: Edelhart. De

Voorjaarsrui bij de Kokmeeuw